

УДК 330.341:316.334:001.895

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-57>

Сидоренко О.М.

кандидат економічних наук

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2503-0826>

Sydorenko Oleksandr

PhD in Economics

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ КРИТЕРІЇВ У СТАЛОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ЗРОСТАННІ: НАУКОВИЙ АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті досліджується роль соціальних критеріїв у стабільному економічному зростанні з використанням загальної теорії систем. Основна увага приділяється вивченню взаємодії суспільства та економіки через призму теорії «Ціле-Частина». Автори підкреслюють важливість розвитку науки, культури та освіти як ключових соціальних сфер у формуванні інноваційної економіки. Також розглядаються новітні методи системного аналізу та моделювання для кращого розуміння та прогнозування взаємозв'язків між соціальними та економічними процесами. Зокрема, досліджуються можливості цих методів у покращенні управління суспільством та економікою в умовах сучасного розвитку. Дослідження також акцентує увагу на важливості врахування специфіки кожної конкретної ситуації при впровадженні соціальних критеріїв для забезпечення економічного зростання. Автори підкреслюють необхідність комплексного підходу та використання широкого спектру інструментів для ефективного управління цим процесом. Такий аналіз і підхід може стати основою для розвитку стратегій, спрямованих на стабілізацію економічного зростання та підвищення соціального добробуту.

Ключові слова: соціальні критерії, економічне зростання, загальна теорія систем, взаємодія суспільства і економіки, наука, культура, освіта, інноваційна економіка, системний аналіз, моделювання, управління, індекс щастя.

THE ROLE OF SOCIAL CRITERIA IN SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH: SCIENTIFIC ANALYSIS AND PERSPECTIVES

The article explores the role of social criteria in stable economic growth using the general systems theory. It focuses on studying the interaction between society and economy through the lens of the "Whole-Part" theory. The relevance of this topic lies in the fact that in the modern conditions of economic development, the importance of social criteria in stable economic growth is becoming more and more obvious. The COVID-19 pandemic has highlighted the importance of taking into account social aspects in the development of economic policies and strategies, as it has reflected the need to ensure social protection and support for all sections of the population. Also, the growth of social tensions in many countries of the world indicates the need to improve approaches to taking into account social criteria in economic development strategies. Therefore, the study of the role of these criteria is a relevant and important task for scientists and practitioners. The authors emphasize the importance of developing science, culture, and education as key social spheres in shaping an innovative economy. The study also examines modern methods of systemic analysis and modeling to better understand and forecast the relationships between social and economic processes. It highlights the potential of these methods in enhancing the management of society and the economy in the context of contemporary development. The research underscores the importance of considering the specificities of each situation when implementing social criteria to ensure economic growth. The authors stress the need for a comprehensive approach and the use of a wide range of tools for effective management of this process. Such analysis and approach could form the basis for developing strategies aimed at stabilizing economic growth and enhancing social welfare. Furthermore, the analysis emphasizes the necessity of adapting social criteria to the unique circumstances of each situation to maximize their effectiveness in driving economic growth. The comprehensive approach and diverse array of tools advocated in the study offer a robust framework for managing this complex interplay between society and the economy. By providing insights into the dynamics of social and economic interactions, this research lays the groundwork for developing strategies that promote both stable economic growth and enhanced social well-being.

Keywords: social criteria, economic growth, general theory of systems, interaction of society and economy, science, culture, education, innovative economy, system analysis, modeling, management, Happy Planet Index.

JEL classification: F43, A29, J50

Постановка проблеми. В сучасному світі стабільне економічне зростання вимагає комплексного підходу та врахування соціальних аспектів. Однак, до цього часу існує значна недостатність досліджень, присвячених ролі соціальних критеріїв у забезпеченні сталого економічного розвитку. Це створює проблему невизначеності та недостатньої уваги до цього аспекту в економічній теорії та практиці. Зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями: Врахування соціальних критеріїв є важливим завданням для забезпечення сталого економічного зростання. Вони можуть включати такі аспекти, як забезпечення соціальної

справедливості, підтримка якості життя населення, розвиток людського капіталу та забезпечення соціальної стабільності. Науковий аналіз ролі цих критеріїв дозволить розробити стратегії та політики, спрямовані на досягнення цілей сталого економічного розвитку.

Актуальність даної теми полягає в тому, що в сучасних умовах економічного розвитку важливість соціальних критеріїв у стабільному економічному зростанні стає все більш очевидною. Пандемія COVID-19 підкреслила важливість врахування соціальних аспектів у розробці економічної політики та стратегій, оскільки вона відобразила необхідність забезпечення соціальної

захищеності та підтримки для всіх шарів населення. Також, зростання соціальних напруг у багатьох країнах світу свідчить про необхідність удосконалення підходів до врахування соціальних критеріїв у стратегіях економічного розвитку. Тому дослідження ролі цих критеріїв є актуальним та важливим завданням для науковців та практиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасному світі однією з ключових закономірностей розвитку для провідних країн стала соціалізація економіки, ключові вектори якої пов'язані із спрямуванням економічних процесів на задоволення соціальних потреб та створення умов для всебічного розвитку людини. Разом з тим, в науковій спільноті залишаються polemічні аспекти пов'язані саме з соціалізацією економіки та ідентифікації чинників, що сприяють стабілізації суспільства, підвищенню ефективності економіки та гармонізації відносин між людьми та соціумом. Саме дотримання даної синергії є важливим інструментом для запобігання конфліктів та нестабільності, зокрема в контексті дослідження ролі інноваційних ресурсів у соціальному зростанні, їх впливу на соціалізацію економіки та важливість для розвитку людини та її якості життя стають ключовими в теорії інноваційної економіки. Вивчення взаємозв'язку інноваційного та соціального розвитку потребує інтердисциплінарного підходу та узагальнення значного обсягу матеріалу, накопиченого у працях різних вчених, таких як: Lukianenko D., Simakhova A. [1], Ткаленко Н., Михайловська О., Маргасова В., Гарафонова О., Піщенко О. [2], Теплюк М., Поліщук Є. [3], Fischer-Kowalski M., Weisz, H. [4], Hans-Peter Plag, Shelley-Ann Jules-Plag [5], Kuts N. [6], Lazarenko Y. [7], Mykhailovska O., Gurkovskiy V. I., Rudenko O. M. [8], Vasylieva O., Vasylieva V. [9], Kolot A. [10] Разом з тим, варто відзначити, що дана наукова тематика є досить актуальною оскільки науковці фокусують увагу саме на швидкість змін в соціально-економічній сфері, але ми спрямовуємо наше наукове дослідження на проблематику пов'язану з визначенням ролі соціальних критеріїв у сталому економічному зростанні.

Мета статті. Проаналізувати та визначити ключові соціальні критерії, які впливають на стабільність економічного зростання та сприяють соціальній справедливості та розвитку людського капіталу. Дослідження спрямоване на виявлення взаємозв'язку між цими критеріями та ефективним управлінням економікою для досягнення сталого розвитку.

Виклад основних результатів дослідження. У сучасному світі роль соціальних критеріїв у стабільному економічному зростанні є надзвичайно важливою, оскільки вони визначають сприятливе соціальне середовище для розвитку бізнесу та економіки в цілому. Науковий аналіз цієї ролі допомагає зрозуміти, як соціальні аспекти впливають на економічне зростання та як їх можна оптимізувати для досягнення більш стійкого розвитку. Перш за все, соціальні критерії визначають спосіб, яким економіка взаємодіє зі суспільством. Створення умов для всебічного розвитку людини та задоволення її потреб є важливою складовою стабільного економічного зростання. Соціальна справедливість та підтримка якості життя є ключовими факторами, які сприяють стабілізації суспільства та підвищенню економічної ефективності. Дослідження

соціальних критеріїв також дозволяє визначити необхідність гармонізації відносин між індивідом та соціумом, а також між різними сферами суспільного життя. Це сприяє запобіганню конфліктів і нестабільності, що може виникнути в результаті недоліків у соціальній політиці та економічних стратегіях.

Сучасні соціологи визнають, що суспільство є складною системою, для якої необхідне застосування системного підходу для повного описання, адекватного пояснення, точного прогнозування і науково обґрунтованих рекомендацій з управління. Вони вбачають, що для розуміння і управління суспільством необхідно використовувати не лише гуманітарну парадигму, але й системний підхід, що включає загальну теорію систем, методи системного аналізу і системного управління, а також використання емпіричних даних і моделей з інших наук. Економіка, у свою чергу, є складною ієрархічною системою, а суспільство відносно неї виступає як надсистема. Взаємозв'язки між ними можуть бути вивчені і формалізовані за допомогою системного аналізу.

Отже, якщо розглядати суспільство як цілісну систему, а економіку як одну з частин цієї системи, то їх взаємодію можна вивчати за допомогою загальної теорії систем, яка включає теорію «Ціле-Частина». Згідно з цією теорією, у взаємодії між цілим і частиною головну роль відіграє функціонування цілого, існують загальносистемні принципи подібності, синхронності та асинхронності функціонування цілого і частини.

Ці постулати можуть бути легко застосовані за допомогою численних методів системного аналізу та моделювання, кількість яких перевищує сотні одиниць і є більш широкою, ніж методи, які використовуються в економіці для емпіричної кількісної оцінки. Системний підхід постійно розвивається, і з'являються нові методи системного аналізу та моделювання. У зв'язку з цим ученим і дослідникам необхідно постійно вдосконалювати свої знання та методи, щоб відповідати вимогам сучасного соціо-економічного розвитку і не залишатися на місці.

Провівши ретроспективний аналіз, доцільно відзначити, що саме соціальна економіка відіграє важливу роль у сучасному світі, впливаючи на багато аспектів суспільного життя, зокрема:

- забезпечення соціальної справедливості – спрямована на забезпечення рівних можливостей та справедливого розподілу ресурсів і благ суспільства, що вкрай важливо для підтримки гідності та благополуччя всіх членів суспільства;
- зниження бідності та соціального виключення – сприяє розвитку програм та ініціатив, спрямованих на підвищення рівня життя найбільш вразливих верств населення та зменшення соціального нерівності;
- створення стійкого та включеного економічного розвитку – зумовлює формування умов для стійкого економічного зростання, забезпечуючи збалансований розвиток економіки та соціальної сфери;
- підтримка соціального підприємництва – забезпечує розвиток соціального підприємництва, яке спрямоване на досягнення відповідних цілей та розв'язання соціальних проблем;
- забезпечення сталого споживання та виробництва – сприяє розвитку сталого споживання та вироб-

ництва, сприяючи збереженню природних ресурсів та зменшенню негативного впливу на довкілля.

Узагальнюючи, соціальна економіка відіграє важливу роль у створенні справедливого та стійкого суспільства, сприяючи підвищенню якості життя людей і забезпеченню їхнього гармонійного розвитку.

Відповідна шляхом становлення соціальної економіки науковцям вдалось відкрити нові перспективи для оптимізації економічного розвитку та підвищення якості життя населення, де саме аналіз ролі соціальних критеріїв у стабільному економічному зростанні допомагає розуміти, як важливо враховувати соціальні аспекти у прийнятті економічних рішень, рис. 1. У сучасних умовах дискретної економічної динаміки важливим є питання активізації соціальних чинників інноваційного розвитку. Більшість вчених та економістів, вважають, що ключовими чинниками інноваційного розвитку є наука, що створює нові зразки техніки і технології, та освіта, яка забезпечує загальнокультурну і професійну підготовку людей, здатних працювати з новою технікою і управляти її функціонуванням.

Відповідні висновки підтверджені експертним опитуванням фахівців із проблем інновацій, за результатами якого 61% експертів визнали науку (фундаментальну і прикладну) найважливішим чинником інноваційного потенціалу України, а на другому місці вказали рівень освіченості населення [11– 12]. До основних чинників інноваційного розвитку, крім науки та освіти, відносять культуру, демографічну складову, міграцію та здоров'я населення. Аналіз сутності інноваційного розвитку та узагальнення результатів дослідження інших учених дозволили систематизувати чинники, які впливають на забезпечення економічного зростання, рис. 2.

У сучасному світі, який характеризується великими конфліктами і нестабільністю на політичному, економічному та епідеміологічному рівнях, потрібна мето-

дологічна модернізація у парадигмі сталого розвитку. Ця парадигма не була оновлена протягом десятиліть, і для її актуалізації необхідні глибокі міждисциплінарні дослідження. Узагальнюючи, перш за все, потрібна ідентифікація суб'єкта сталого розвитку, а також фундаменталізація його безпекової компоненти. У взаємодії між наукою/освітою, бізнесом/державою генеруються ключові мотивації, ідеї, технології, ресурси та регулятивні можливості, необхідні для сталого розвитку. В сучасному суспільстві важливу роль відіграють також інститути громадського суспільства.

Цей підхід визначає рамки адресної соціальної відповідальності, сприяючи збалансованому врахуванню інтересів економічного та соціального розвитку суспільства. Це особливо актуально в контексті соціальної держави у першій половині XXI століття, рис. 3.

На нашу думку, соціальними чинниками формування та розвитку інноваційної економіки є наука, культура та освіта як базові сфери, що формують людину, її внутрішні якості й здатність до реалізації інноваційного процесу та адекватного застосування і використання його результатів. У сучасних умовах дискретної економічної динаміки актуальним є питання активізації соціальних чинників економічного розвитку. Ці соціальні чинники, включаючи науку, культуру та освіту, визначають можливості та перспективи стабільного економічного зростання.

В науковій літературі науковці та практики відзначають негативні прояви соціальних критеріїв у розвитку економіки можуть бути різноманітними і відображати недоліки чи проблеми в суспільстві. Деякі з найбільш поширених негативних аспектів включають:

– Низький рівень освіти: Недостатньо кваліфікована робоча сила може призвести до обмеженого застосування інноваційних технологій та підвищення продуктивності, що у свою чергу гальмує економічний розвиток.

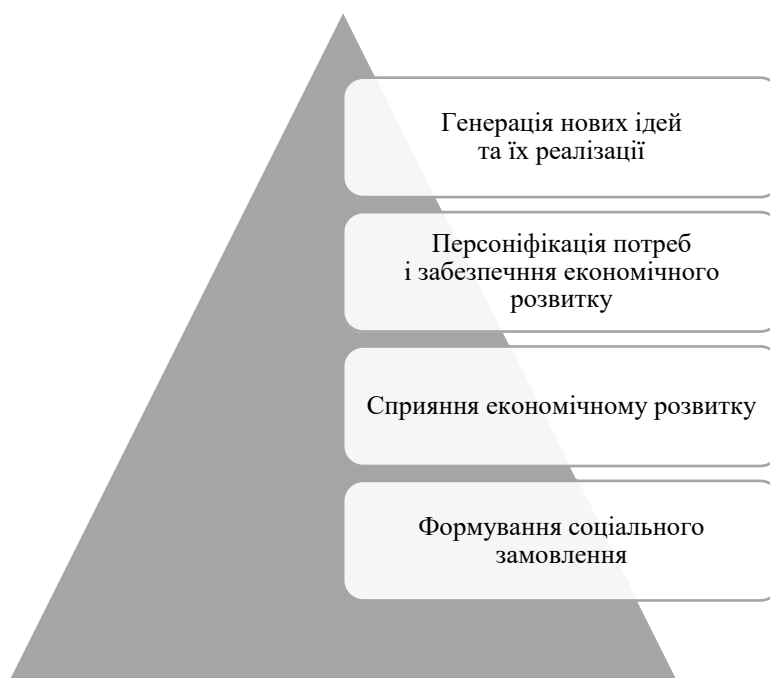

Рис. 1. Соціальні критерії забезпечення стабільного економічного зростання

Джерело: розроблено автором

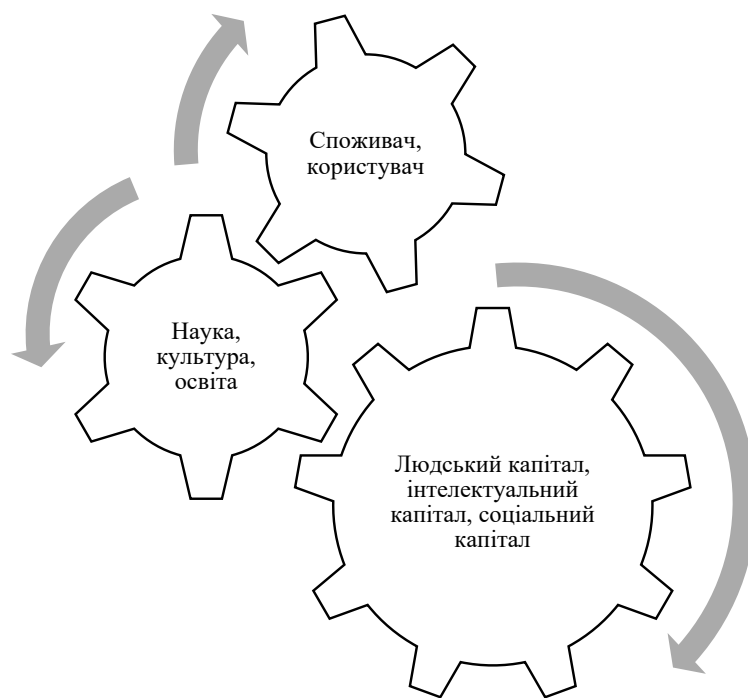

Рис. 2. Соціальні чинники забезпечення економічного зростання

Джерело: розроблено автором

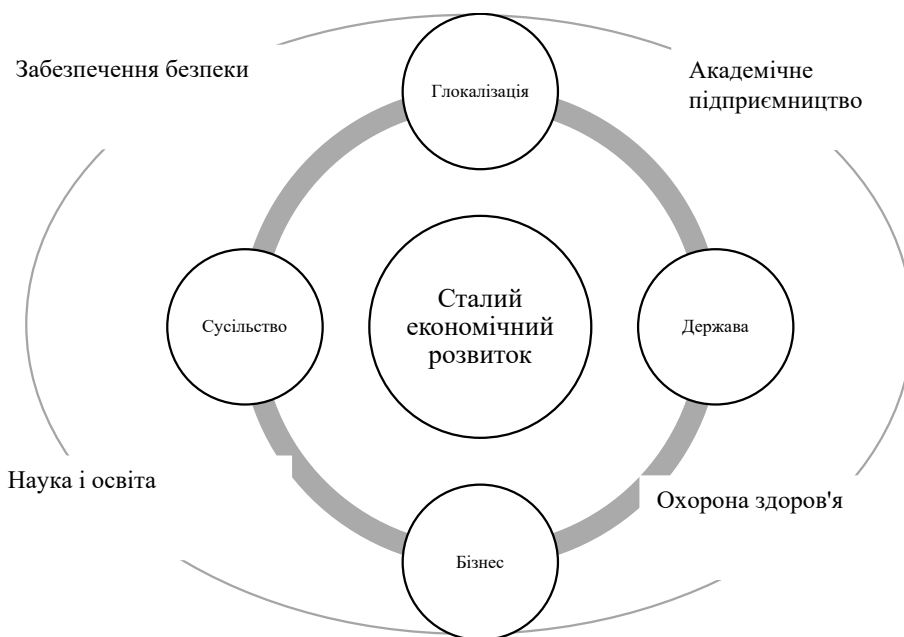

Рис. 3. Компонентна синергія забезпечення сталого розвитку через призму «Ціле-Частина»

Джерело: розроблено автором

– Нерозвинена культура інновацій: Відсутність культури відкритості до новацій та ризику може призвести до відставання в інноваційному розвитку, оскільки компанії та суспільство в цілому можуть уникати новацій через відчуття небезпеки або незручності.

– Соціальні конфлікти: Напружені соціальні відносини можуть призвести до економічної нестабільності, обмеження інвестицій та розвитку бізнесу, що негативно позначається на рівні економічного зростання.

– Недостатня доступність до освіти та охорони здоров'я: Відсутність доступу до якісної освіти та охорони здоров'я може призвести до низького рівня людського капіталу і, відповідно, обмежити можливості для інноваційного розвитку.

– Корупція: Високий рівень корупції може стати перешкодою для інвестицій та розвитку бізнесу, а також сприяти недовірі до влади та системи в цілому, що може призвести до економічної нестабільності.

Урахування цих негативних аспектів та вжиття заходів для їх подолання можуть допомогти покращити соціальні критерії у розвитку економіки і сприяти стабільному економічному зростанню.

Наукова діяльність виступає інтелектуальною базою інноваційного розвитку економіки. Створення нових знань, технологій та ресурсів є результатом наукових досліджень, що впливає на всі аспекти суспільного життя. Розвинені країни активно інвестують у розвиток вітчизняної науки, щоб вона могла забезпечувати виконання всіх основних функцій: соціокультурної, пізнавальної та соціально-економічної. Культура також має велике значення, формуючи внутрішні якості людини, які сприяють креативності, творчості та моральному розвитку. Розвиток інноваційної економіки передбачає наявність відповідної загальної та інноваційної культури суспільства. Освіта є ще одним ключовим чинником інноваційного розвитку. Вона забезпечує рівень кваліфікації, професійну компетентність та здатність до інноваційної діяльності, що є важливим для створення умов для інновацій.

В ході нашого наукового дослідження, слід звернути увагу на показники «Індекс щастя» та «Індекс щасливої планети», які дозволяють емпірично констатувати соціальне «задоволення» населення та формують конкретне уявлення щодо сталого економічного розвитку, загалом. Отже, доцільно відзначити, що індекс щасливої планети враховує не лише економічні показники, а й соціальні та екологічні аспекти та відображає загальний стан щастя та добробуту населення, враховуючи такі показники, як: соціальна підтримка, очікувана тривалість життя, свобода вибору, рівень корупції та інші. Індекс щастя, у свою чергу, базується на опитуваннях населення щодо їх власного відчуття щастя та задоволеності життям, та включає такі критерії, як: відчуття свободи та грошова забезпеченість. Використання цих індексів у дослідженні дозволить провести комплексне порівняння країн за рівнем соціального оптимізму, враховуючи різноманітні аспекти щастя та добробуту населення, табл. 1.

Отже, індекс щасливої планети, незважаючи на свою назву, не оцінює емоційне щастя. Він використовує такі критерії, як добробут, тривалість життя та екологічний слід для розрахунку.

Високі значення цього індексу свідчать про те, що країна ефективно використовує свої екологічні ресурси без надмірного стресу для планети, забезпечуючи громадянам тривале та задоволене життя, рис. 4.

Доцільно відзначити, що:

– показник добробуту базується на звітах громадян про задоволеність життям за шкалою від одного до десяти, тобто вищі значення вказують на більш щасливе сприйняття життя у країні;

– тривалість життя показує середню тривалість життя громадян країни, тобто країни з вищими показниками, швидше за все, мають належні медичні послуги та ресурси для досягнення показника високого віку;

– екологічний слід відображає кількість землі, необхідної для задоволення потреб країни, де великий екологічний слід може вказувати на надмірне використання природних ресурсів країною.

Індекс щасливої планети демонструє, що країни можуть забезпечити щасливе життя своїм громадянам, ефективно використовуючи ресурси і не завдаючи шкоди планеті. Разом з тим, доцільно провести аналіз індексу щастя нашої країни, рис. 5, де можна прослідкувати, що останніми роками, а саме з 2019 року, спостерігається тенденція щодо зниження рівня. Тобто, можна впевнено стверджувати, що пандемія, військова агресія мають негативний вплив на рівень життя населення.

Таблиця 1

Ранжування країн світу за індексом щастя та індексом щасливої планети

Глобальний індекс	Перша 20-ка країн
Індекс щастя	Фінляндія (7,809), Данія (7,646) Швейцарія (7,560), Ісландія (7,504), Норвегія (7,488), Нідерланди (7,449), Швеція (7,353), Нова Зеландія (7,30), Австрія (7,223), Люксембург (7,238), Канада (7,232), Австралія (7,223), Сполучене Королівство (7,165), Ізраїль (7,129), Коста-Ріка (7,121), Ірландія (7,094), Німеччина (7,076), США (6,940), Чехія (6,911), Бельгія (6,864)
Індекс щасливої планети	Коста-Ріка (44,7), Мексика (40,7), Колумбія (40,7), Вануату (40,6), В'єтнам (40,3), Панама (39,5), Нікарагуа (38,7), Бангладеш (38,4), Таїланд (37,3), Еквадор (37,0), Ямайка (36,9), Норвегія (36,8), Албанія (36,8), Уругвай (36,1), Іспанія (36,0), Індонезія (35,7), Ель-Сальвадор (35,6), Нідерланди (35,3), Аргентина (35,2), Філіппіни (35,0)

Джерело: узагальнено автором

Отже, безперечно наука, культура та освіта виступають основними соціальними сферами, що впливають на інноваційний розвиток економіки. Їх взаємодія та розвиток можуть забезпечити стабільне економічне зростання та підтримати соціальну стабільність у суспільстві, але в сучасних турбулентних умовах акцент зміщується на безпеку, соціальний захист, здоров'я, тощо. Для забезпечення економічного зростання через соціальні критерії важливо враховувати такі аспекти:

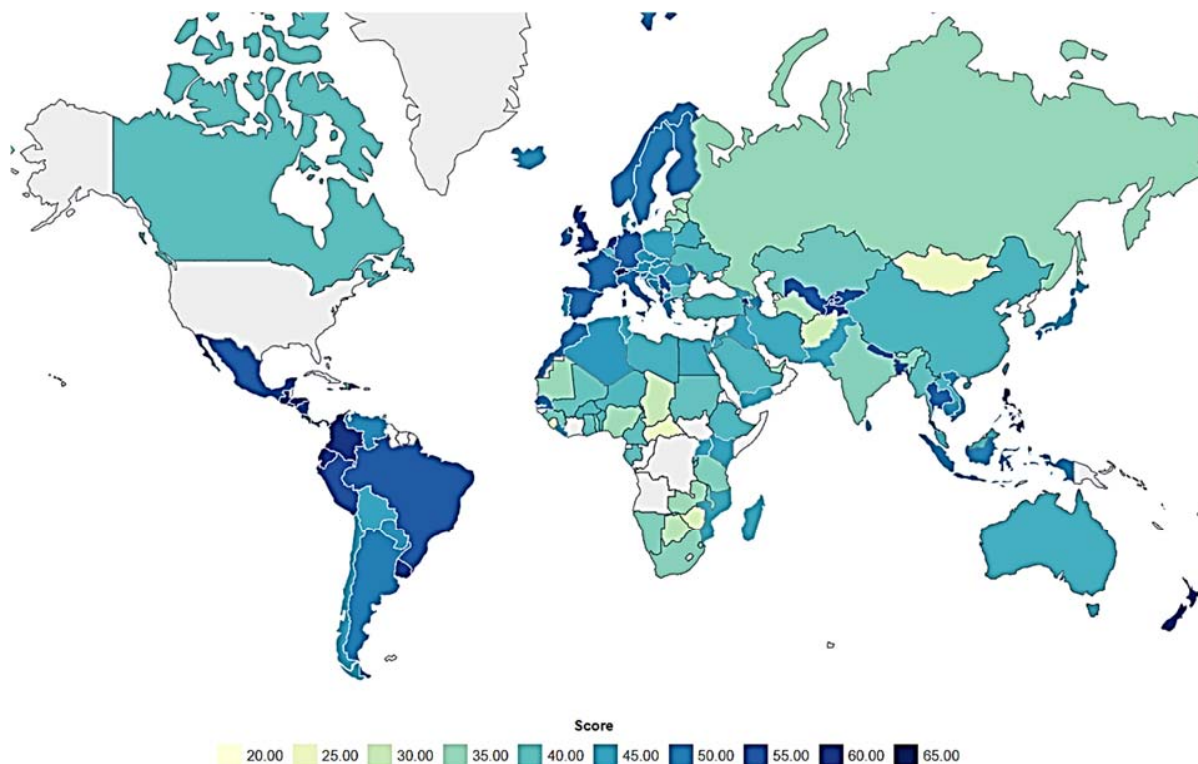

Рис. 4. Індекс щасливої планети за країнами 2024 рік

Джерело: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/happy-planet-index-by-country>

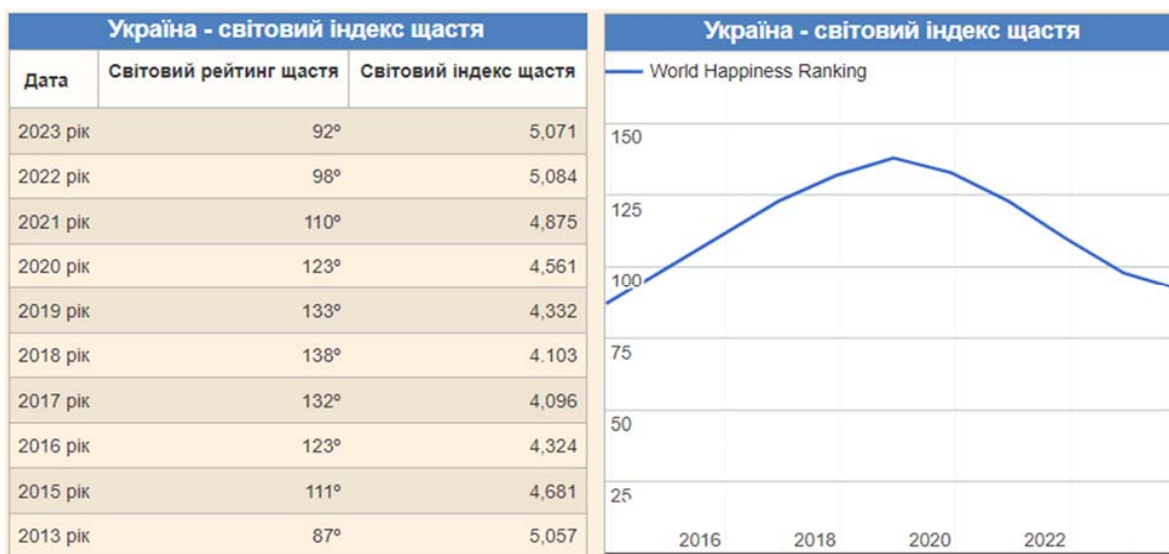

Рис. 5. Україна світовий індекс щастя станом на 2024 рік

Джерело: <https://countryeconomy.com/demography/world-happiness-index/ukraine>

– Розвиток людського капіталу: Інвестування у освіту, здоров'я та інші аспекти людського розвитку сприяє підвищенню продуктивності праці та створенню умов для інновацій.

– Соціальна справедливість: Забезпечення рівних можливостей для всіх шарів населення сприяє підвищенню соціальної стабільності та зниженню нерівності, що може підтримати економічне зростання.

– Соціальний капітал: Розвиток взаємодії та довіри між громадянами, бізнесом та владою сприяє покращенню

ефективності економіки через зниження транзакційних витрат та стимулювання співпраці.

– Інфраструктура та доступність послуг: Розвиток соціальної інфраструктури (освіти, охорони здоров'я, житла тощо) та забезпечення доступності цих послуг для всіх шарів населення може підтримати зростання продуктивності та покращення якості життя.

– Інноваційна культура: Створення сприятливого середовища для інновацій та підтримка підприємництва та креативності може сприяти виникненню

нових ідей та продуктів, що підтримає економічне зростання.

Відповідні соціальні критерії дозволять забезпечити економічне зростання, якщо їх впровадження відбуватиметься в комплексі та враховуватиме специфіку кожної конкретної ситуації.

Висновки. У контексті дослідження ролі соціальних критеріїв у стабільному економічному зростанні через призму загальної теорії систем, важливо відзначити кілька висновків. По-перше, розвиток науки, культури та освіти є ключовими факторами формування інноваційної економіки. По-друге, системний підхід до

вивчення взаємодії суспільства та економіки дозволяє краще розуміти та прогнозувати їхні взаємозв'язки. По-третє, використання сучасних методів системного аналізу та моделювання є ефективним інструментом управління суспільством та економікою. Для подальших досліджень у цьому напрямі важливо розширювати методологічну базу системного підходу, вдосконалювати методи системного аналізу та моделювання, а також досліджувати конкретні механізми впливу соціальних чинників на економіку для розробки ефективних стратегій управління соціально-економічним розвитком.

References:

1. Lukianenko, D., & Simakhova, A. (2023) Civilizational Imperative of Social Economy. *Problemy Ekonomicheskogo Rozwoju*, no. 18(1), pp. 129–138. DOI: <https://doi.org/10.35784/pe.2023.1.13>
2. Tkalenko, N., Mykhailovska, O., Marhasova, V., Garafonova, O., & Pishchenko, O. (2023) Environmental component of sustainable development of territorial communities. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, no. 4(51), pp. 451–465. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.4.51.2023.4059>
3. Tepluk, M., Polishchuk, Y., Fomenko, B., Bortnik, A., Domina, O., & Matsola, S. (2024) An entropic perspective on business relocation in the context of sustainable development. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, no. 1(54), pp. 421–439. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.1.54.2024.4248>
4. Fischer-Kowalski, M., & Weisz, H. (2016) The Archipelago of Social Ecology and the Island of the Vienna School. In: Habert H., Fischer-Kowalski M., Krausmann, F., Winiwarter, V. (eds) *Social Ecology. Human-Environment Interactions*, vol. 5. Springer, Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-33326-7_16
5. Hans-Peter, Plag, & Shelley-Ann, Jules-Plag. (2020) A goal-based approach to the identification of essential transformation variables in support of the implementation of the 2030 agenda for sustainable development. *International Journal of Digital Earth*, no. 13(2), pp. 166–187. DOI: <https://doi.org/10.1080/17538947.2018.15617617>
6. Kuts N. (2020) Environmental awareness of Ukrainians and the environment. Analytical document. Available at: <https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/ekosvidomist.pdf>
7. Lazarenko, Y., Garafonova, O., Marhasova, V., Tkalenko, N., & Grigashkina, S. (2020) *Exploring Strategic Directions for the Local Innovation Ecosystem Development in the Mining Industry*. E3S Web of Conferences, vol. 174. Available at: https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/pdf/2020/34/e3sconf_iims2020_02001.pdf
8. Mykhailovska, O. V., Gurkovskyi, V. I., & Rudenko, O. M. (2018). Analysis of practical aspects of the interaction between civil society and public governance. *Scientific bulletin of Polissia*, no. 2(4(12)), pp. 149–157. Available at: <https://nvp.stu.cn.ua/article/view/12630018>
9. Vasylieva, O. I., & Vasylieva, N. V. (2018) Kontseptualni zasady staloho rozvytku terytorialnykh hromad. *Investments: practice and experience*, no. 8, pp. 74–78. Available at: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6049&i=14>
10. Kolot A., Herasymenko O. (2020) Digital transformation and new business models as determinants of formation of the economy of nontypical employment, *Social and labour relations: theory and practice*, no. 10(1), pp. 33–54. DOI: [https://doi.org/10.21511/slrtp.10\(1\).2020.06](https://doi.org/10.21511/slrtp.10(1).2020.06)
11. World Population Review. (n.d.). Happy Planet Index by Country. Available at: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/happy-planet-index-by-country>
12. Country Economy. (n.d.). World Happiness Index: Ukraine. Available at: <https://countryeconomy.com/demography/world-happiness-index/ukraine>